

і впевненість окремо взятих осіб та суспільства в цілому в безпеці прикордонного простору від злочинних посягань.

Оцінюючи ефективність запобіжної діяльності в досліджуваній сфері, слід урахувати, що всі зазначені критерії є взаємопов'язаними і взаємообумовленими, а також те, що вони мають набути належного юридичного закріплення хоча б на відомчому рівні.

Ю. В. Кернякевич-Танасійчук, к. ю. н.,
доцент, доцент кафедри трудового,
екологічного та аграрного права Юри-
дичного інституту Прикарпатського
національного університету імені Ва-
силя Стефаника

ДИНАМІКА ВЗАЄМОВПЛИВУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ

Попри ключову роль кримінально-правової політики серед елементів політики у сфері боротьби зі злочинністю та її визначальний вплив на кримінально-виконавчу складову, потрібно належним чином оцінювати правове значення і кримінально-виконавчої політики. Остання є не лише відображенням кримінально-правової компоненти, а є також «активним учасником» процесу взаємодії, що в кінцевому рахунку забезпечує ефективну реалізацію політики у сфері боротьби зі злочинністю.

Цілком слушно з цього приводу міркує К. Г. Шадріна: «Всі складові частини кримінальної політики¹ знаходяться між собою у функціональній залежності та взаємодії. Механізм цієї взаємодії такий, що зміна в одному елементі обов'язково призводить до відповідних змін і в інших елементах кримінальної політики»².

¹ Термін «кримінальна політика» автором використовується як синонім до терміна «політика у сфері боротьби зі злочинністю».

² Шадріна Е. Г. Взаимосвязь российского уголовного, уголовно-исполнительного и уголовно-процессуального права (проблемы рассогласования и согласования) : дис. ... канд. юрид. наук. Казань, 2003. 33 с.

Є. В. Савельєва виділяє можливі чотири варіанти співвідношення кримінально-правової та кримінально-виконавчої політики або чотири типи правової стратегії боротьби зі злочинністю. Перший варіант: одночасне посилення кримінально-правової та кримінально-виконавчої політики. Інтенсифікується процес криміналізації діянь, посилюється відповідальність, збільшується число засуджених, умови їхнього тримання стають більш жорсткими. Другий варіант: посилення кримінально-правової та пом'якшення кримінально-виконавчої політики. Збільшуються розміри і терміни покарань, зростає кількість засуджених, але пом'якшуються умови відбування покарання. Третій варіант: пом'якшення кримінальної та посилення кримінально-виконавчої політики. Відбувається декриміналізація нетяжких діянь, знижується число засуджених, скорочується застосування позбавлення волі, але посилюється режим у виправних установах. Четвертий варіант: одночасне пом'якшення кримінально-правової та кримінально-виконавчої політики. Позбавленню волі піддаються тільки судимі за тяжкі злочини, широко застосовується умовне засудження і дострокове звільнення від відбування покарання, у виправних установах концентруються найбільш небезпечні злочинці і рецидивісти, а умови відбування покарання пом'якшуються¹.

При будь-якій конфігурації взаємовплив та взаємообумовленість між кримінально-правовою та кримінально-виконавчою політиками зберігатиметься завжди, що є очевидним.

Кожному історичному періоду притаманним був той чи інший варіант співвідношення кримінально-правової та кримінально-виконавчої політики.

Наприклад, у радянський період, період панування ідеології насильства, кримінально-правова та кримінально-виконавча політики були адекватні цій ідеології і характеризувалися тенденцією посилення кримінальної репресії. На думку А. Л. Цветиновича, це виявлялося:

а) у послідовній криміналізації все більшого числа діянь, у зниженні віку кримінальної відповідальності, скасуванні умовно-дострокового звільнення, посиленні норм про застосування покарань;

¹ Савельєва Е. В. Уголовно-исполнительная политика. URL: http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Pravo/23801.doc.htm (дата звернення: 23.08.2018).

б) у практиці застосування кримінального законодавства, у зростанні числа застосування смертної кари, тривалого позбавлення волі, у тенденційному тлумаченні законів у розріз з їхнім дійсним змістом;

в) у судоустрої та кримінальному судочинстві, у введенні надзвичайних судів і позасудових органів, надзвичайних процедур судоустрою;

г) у перетворенні виправних установ на місця сваволі і нещадної експлуатації праці засуджених;

д) у застосуванні не передбачених законодавством адміністративних висилок і депортацій¹.

Сьогодні, виявляється, найбільш оптимальним варіантом, вектором розвитку кримінально-правової та кримінально-виконавчої політики є їхня паралельна гуманізація.

При цьому, як справедливо зазначає Ю. А. Пономаренко, не в скасуванні кримінальної відповідальності, і не в її пом'якшенні полягає гуманізація кримінального законодавства, а її сутність треба шукати в олюдненні кримінального права, просякненні його ідеалами свободи, рівності, справедливості, повагою до гідності людини і турботою про її благо².

Виходячи з того, що гуманізм як принцип кримінально-виконавчої політики пов'язаний із людським ставленням до засуджених, зокрема, з боку державних органів, які уповноважені виконувати покарання, особливу увагу слід звертати на забезпечення належного поведіння із засудженими персоналу органів та установ виконання покарань і створення відповідних умов відбування покарань. Так, умови відбування покарань, які пов'язані з ізоляцією від суспільства, мають наближатися до умов життя на волі. Це сприятиме подальшій успішній ресоціалізації раніше засуджених осіб у суспільстві.

¹ Перминов О. Г. Современные проблемы уголовной и уголовно-исполнительной политики. URL: <http://www.k-press.ru/bh/2003/2/perminov/perminov.asp> (дата звернення: 23.08.2018).

² Пономаренко Ю. А. Про шляхи подальшої гуманізації кримінального законодавства України. *Гуманізація кримінальної відповідальності та демократизація кримінального судочинства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 18–19 листоп. 2016 р.). Івано-Франківськ : Ред.-вид. відділ Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького, 2016. С. 222.